

VECNÉ PRÁVA

Všeobecná charakteristika

- - absolútne majetkové právo inter vivos zabezpečujúce panstvo nad vecou
- dajú sa chápať ako statické práva (trvalé priradenie veci k subjektu)
- - podľa charakteru panstva sa vecné práva delia na:
 - A) vecné práva zabezpečujúce neobmedzené právne panstvo nad vecou = vlastnícke právo (dominium, proprietas)
 - B) vecné práva zabezpečujúce obmedzené právo nad vecou = práva k cudzej veci (iura in re aliena)
- V klasickom práve existuje silná dichotómia medzi právnym panstvom nad vecou (= vecné práva) a faktickým právom nad vecou (= držba)

Pojem vec

- Vec ako hmotný objekt právnych vzťahov
- Viacero delení:
- **Res in commercio – Res extra commercium**
- Res extra commercium:
 - Veci božského práva (sväté, náboženské, posvätné)
 - Veci verejné
 - Veci spoločné

Delenie vecí

- Res mancipi – Res nec mancipi (kritérium: spôsob prevodu vlastníckeho práva)
- Res immobiles – Res mobiles (kritérium: možnosť pohybu v priestore)
- Res consumptibiles – Res non consumptilibes (kritérium: spotrebiteľnosť)
- Res fungibiles – Res non fungibiles (kritérium: zastupiteľnosť)
- Veci deliteľné a nedeliteľné (kritérium: deliteľnosť)
- Veci jednotné, zložené a hromadné (kritérium: vnútorná štruktúra veci)
- Hlavná vec – príslušenstvo k veci (kritérium: hospodársky význam)

Držba

- Ulp. D. 41.2.12.1. Nihil commune habet proprietas cum possessione (Vlastnícke právo nemá nič spoločné s držbou)
- Držba je faktická moc nad vecou charakterizovaná dvoma pojmovými znakmi:
 - A) faktická moc nad vecou (corpus)
 - B) držobná vôľa (animus)
- Ak držobná vôľa predstavuje vôľu držať vec pre seba – vlastná držba
- Ak držobná vôľa predstavuje vôľu držať vec pre iného – cudzia držba (detencia)

Delenia držby

- Civilná držba: držba ku ktorej pristupuje právny dôvod s ktorým ius civile spája nadobudnutie kviritského vlastníctva
- Naturálna držba: držba ku ktorej pristupuje právny dôvod s ktorým ius civile nespája nadobudnutie kviritského vlastníctva, ale len cudziu držbu
- Dobromyseľná držba (possessio bonae fidei) – Nedobromyseľná držba (possessio mala fidei). Kritérium: vnútorné psychické presvedčenie držiteľa, či mu vec patrí alebo nie)
- Oprávnená držba (possessio iusta) – Neoprávnená držba (possessio iniusta). Kritérium: súlad s právnym poriadkom
- Bezvadná držba (possessio non vitiosa) – Vadná držba (possessio vitiosa). Kritérium: nadobudnutie/nenadobudnutie držby vi, clam et precario

Vznik držby

- Na vznik sa vyžaduje súčasné splnenie obidvoch pojmových znakov – corpus et animus
- Nadobudnutie môže byť odvodené (derivatívne) alebo neodvodené (originárne)
- Originárne nadobudnutie držby = okupácia (occupatio)
- Okupácia veci môže byť dovolená (súčasne sa nadobúda aj vlastnícke právo) alebo nedovolená (protiprávna)
- Derivatívne nadobudnutie držby = tradícia
- Zoslabený corpus: na nadobudnutie držby stačí prinesenie vecí do domu kupujúceho (Cel. D. 41.2.18.2) alebo zapečatenie sudov (Ulp. D. 18.6.1.2.)

Vznik držby

- Niekedy osobitné spôsoby nadobudnutia:
 - A) symbolická tradícia (stačí nadobudnutie držby zástupnej veci)
 - B) odovzdanie dlhou rukou, traditio longi manu (stačí pohľad, nemusí byť fyzický dotyk)
 - C) odovzdanie krátkou rukou, traditio brevi manu (corpus sa nemení, doterajší detentor mení animus a stáva sa držiteľom)
 - D) držobná dohoda, constitutum possessorium (corpus sa nemení, doterajší držiteľ mení animus a stáva sa detentorom)
- Možné aj nadobudnutie držby konaním iných osôb – osoby alieni iuris a otroci

Zánik držby

- 1. smrť držiteľa
- 2. zánik veci
- 3. súčasný zánik corpus et animus (opustenie, t.j. derelikcia veci alebo odovzdanie, t.j. tradícia veci)
- 4. zánik len corpus (strata veci, krádež veci, otrok na úteku)
- 5. zánik len animus (bez právneho významu ak nie je sprevádzaný aj zánikom corpus)

Ochrana držby

- A) prostredníctvom svojpomoci
- B) prostredníctvom interdiktov

- Interdikty:
 - A) retenčné (zamedzujú rušenie držby)
 - B) rekuperačné (znovuzískanie stratenej držby)
 - C) adipiscendné (uviedenie do držby)

Interdikty

- Retenčné:
- Interdictum uti possidetis – chráni posledného bezvadného držiteľa nehnuteľnej veci
- Interdictum utrubi – chráni bezvadného držiteľa hnuiteľnej veci, ktorý mal vec dlhšie u seba v priebehu posledného roka
- Rekupračné:
- Interdictum unde vi – obnovuje držbu bezvadného držiteľa nehnuteľnej veci, ktorý bol násilne vypudený a návrh na začatie sporu pdoal do jedného roka od vypudenia
- Interdictum de vi armata – obnovuje držbu akéhokoľvek držiteľa nehnuteľnej veci, ktorý bol vyhnaný ozbrojenou skupinou ľudí
- Interdictum de precario – obnovenie držby pre psokytovateľa výprosy

Vlastnícke právo

- = najrozsiahlejšie právne panstvo nad vecou, ktoré právny poriadok pripúšťa
- Neexistuje definícia v prameňoch
- Časté (ale sporné) je vymedzenie vlastníctva cez čiastkové oprávnenia – právo užívať vec (ius utendi), právo požívať vec (ius fructendi), právo s vecou disponovať (ius possidendi), príp. právo vec zničiť (ius abutendi)
- Alternatívne je vlastníctvo vymedzované ako právo ľubovoľným spôsobom využívať vec (tzv. pozitívna stránka vlastníctva) a zároveň oprávnenie každého iného z pôsobenia na vec vylúčiť (tzv. negatívna stránka vlastníctva)
- Vlastnícke právo je kmeňové právo a môžu sa od neho odčleňovať a zase doň včleňovať jednotlivé čiastkové práva bez zmeny jeho právnej podstaty (tzv. elasticita vlastníckeho práva)

Druhy vlastníckeho práva

V predklasickom a klasickom práve 4 druhy:

- A) vlastníctvo podľa ius civile – tzv. kviritské vlastníctvo
 - B) vlastníctvo podľa ius honorarium – tzv. bonitárne vlastníctvo
 - C) vlastníctvo podľa ius gentium – tzv. vlastníctvo cudzincov
 - D) vlastníctvo v provinciách – tzv. provinčné vlastníctvo
-
- V Justiniánskom práve už jednotné vlastníctvo

Obmedzenia vlastníckeho práva

- Vlastnícke právo je prirodzene neobmedzené, ale je obmedziteľné
- Obmedzenia môžu byť buď z vôle alebo proti vôli vlastníka
- Obmedzenia bez vôle vlastníka: obmedzenia vo verejnom záujme (napr. stavebné alebo sanitárne príkazy alebo zákazy, obmedzenia sakrálneho charakteru atď.), susedské práva, čiastočne spoluvlastníctvo a zákazy scudzenia
- Obmedzenia z vôle vlastníka: vecné práva k cudzím veciam, čiastočne spoluvlastníctvo a zákazy scudzenia, záväzkovoprávne obmedzenia (tieto nie sú vecné práva!)

Obmedzenia v súkromnom záujme (susedské práva)

- Previsnutie konárov
- Prepadnutie plodov
- Hraničné pásmo pozemkov (ambitus)
- Núdzová cesta
- Zákaz imisií
- Odrazenie dažďovej vody
- Zábezpeka na náhradu budúcej škody (cautio damni infecti) pri hrozbe zrútenia budovy
- Zákaz pokračovania v stavbe

Ochrana vlastníckeho práva

- Kviritský vlastník mal k dispozícii primárne dve žaloby:
 - A) rei vindicatio – na vydanie veci nedržiacemu vlastníkovi
 - B) actio negatoria – na odstránenie rušenia držby

- Bonitárny vlastník mal k dispozícii actio Publiciana in rem, ktorá mohla byť použitá ako na vydanie veci, tak na odstránenie jej rušenia

Rei vindicatio

- Titius, buď sudcom! Ak sa preukáže, že vec (presný popis), o ktorú je spor, je kviritským vlastníctvom Aula Ageria, a ak nebude vrátená, sudca odsúď Numeria Negidia na takú sumu peňazí, akú bude mať cenu, ak sa to nepreukáže, oslobod'!
- actio in rem
- Aktívna legitimácia: ndržiaci kviritský vlastník
- Pasívne legitimovaní: držiteľ, detentor, za Justiniána aj fiktívni držitelia
- Dôkazné bremeno vo fáze apud iudicem na žalobcovi – nutné preukázať spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva
- Ak sa žalovaný nedostavil na súd, prétor buď dovolil žalobcovi si vec odniesť (ak bola na súde), alebo zabezpečil žalobcovi interdictum quem fundum (nehnuteľnosť), resp. actio ad exhibendum (hnuteľnosť)
- Ak sa žalovaný dostavil – možnosť vznesenia námietky (špecifická námietka predanej a odovzdanej veci)

Actio negatoria

- Zápieračia žaloba, intencia formulovaná negatívne, nakoľko žalujúci kviritský vlastník popiera, že žalovaný má právo rušiť ho v držbe
- Aktívna legitímácia: držiaci kviritský vlastník
- Pasívna legitímácia: ten, kto si robí vecný nárok

- Dôkazné bremeno:
 - 1. preukázať vlastnícke právo
 - 2. dôkaz, že žalovaný sa správa rušivo

Actio Publiciana in rem

- Ulp. D. 6.2.1. Ak niekto žiada to, čo sa mu na základe iusta causa odovzdalo (*od nevlastníka?*) a ešte nie je vydržané, dám žalobu.
- Modelovaná na reivindikačnej žalobe, ale v intencii s fikciou uplynutia vydržacej doby (preto patrí do skupiny tzv. fiktívnych žalôb)
- Aktívne legitimovaný: bonitárny vlastník, vydržateľ veci, kviritský vlastník
- Dôkazné bremeno: preukázanie splnenia podmienok vydržania (okrem uplynutia doby)
- Bonitárny vlastník bude pri unesení dôkazného bremena úspešný proti tretím osobám aj kviritskému vlastníkovi, vydržateľ veci bude úspešný proti tretím osobám ale nie proti kviritskému vlastníkovi (má *exceptio iusti dominii*), kviritský vlastník proti tretím osobám ale nie bonitárnemu vlastníkovi

Originárne spôsoby nadobúdania vlastníckeho práva

- 1. okupácia:
 - A) nadobudnutie držby
 - B) predmet nadobudnutia je res nullius (divé zvieratá, opustené veci a poklad)
- Poklad:
 - 1) podľa staršieho práva vlastník pozemku na ktorom sa poklad našiel (prírastok)
 - 2) podľa novšieho práva nálezca (okupácia)
 - 3) podľa Hadriána – ak nálezca na svojom pozemku tak nálezca v celosti, ak nálezca na cudzom pozemku tak vlastník $\frac{1}{2}$ a nálezca $\frac{1}{2}$ a ak nálezca sú súhlasom vlastníka na pozemku tak vlastník pozemku v celosti

Originárne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

- 2. Spojenie (accessio)
- 1. spojenie hnutelných vecí s pozemkom – zásada superficies solo cedit
- 2. spojenie hnutelných vecí navzájom – zásada accessorium cedit principali
- 3. spojenie nehnuteľných vecí navzájom:
 - A) nános pôdy – okamžité nadobudnutie vlastníctva
 - B) odtrhnutie pôdy – nadobudnutie vlastníctva až zapustením koreňov
 - C) opustené riečisko – rozdelené medzi vlastníkov susediacich pozemkov
 - D) ostrov v rieke – v strede rieky rozdelenie, na kraji rieky tomu vlastníkovi, ktorý mal bližšie pozemok

Originárne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

- 3. Splynutie (confusio) a zmiešanie (commixtio)
- Ak z vôle vlastníkov – spoluvlastníctvo
- Ak náhodou alebo z vôle jedného vlastníka:
 - A) tie isté kvapalné látky – spoluvlastníctvo
 - B) rôzne kvapalné látky – oddeliteľné tak vlastníctvo ostalo zachované, neoddeliteľné tak podľa zásad o spracovaní veci
 - C) sypké látky – pôvodné vlastníctvo ostalo zachované ale osobitný prípad zmiešanie peňazí – ak sa rozoznateľne zmiešajú pôvodné vlastnícke právo ostane zachované, ak nerozoznateľne tak vlastnícke právo mal zmiešavateľ a bývalý vlastník mal žalobu z krádeže alebo bezdôvodného obohatenia

Originárne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

- 4. Spracovanie (specificatio):
- Rozličné mienky:
 - A) sabiniáni – stoická filozofia, spracovaním nevznikla nová vec – vlastníkom je vlastník materiálu
 - B) prokuliáni – peripatetická filozofia, spracovaním vznikla nová vec a na základe okupácie ju nadobudol spracovateľ (produkčný princíp)
 - C) stredná mienka (prevzatá Justiniánom):
 - 1) ak možno uviest' do pôvodného stavu – sabiniánska mienka
 - 2) ak nemožno vec uviest' do pôvodného stavu – prokuliánska mienka

Originárne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

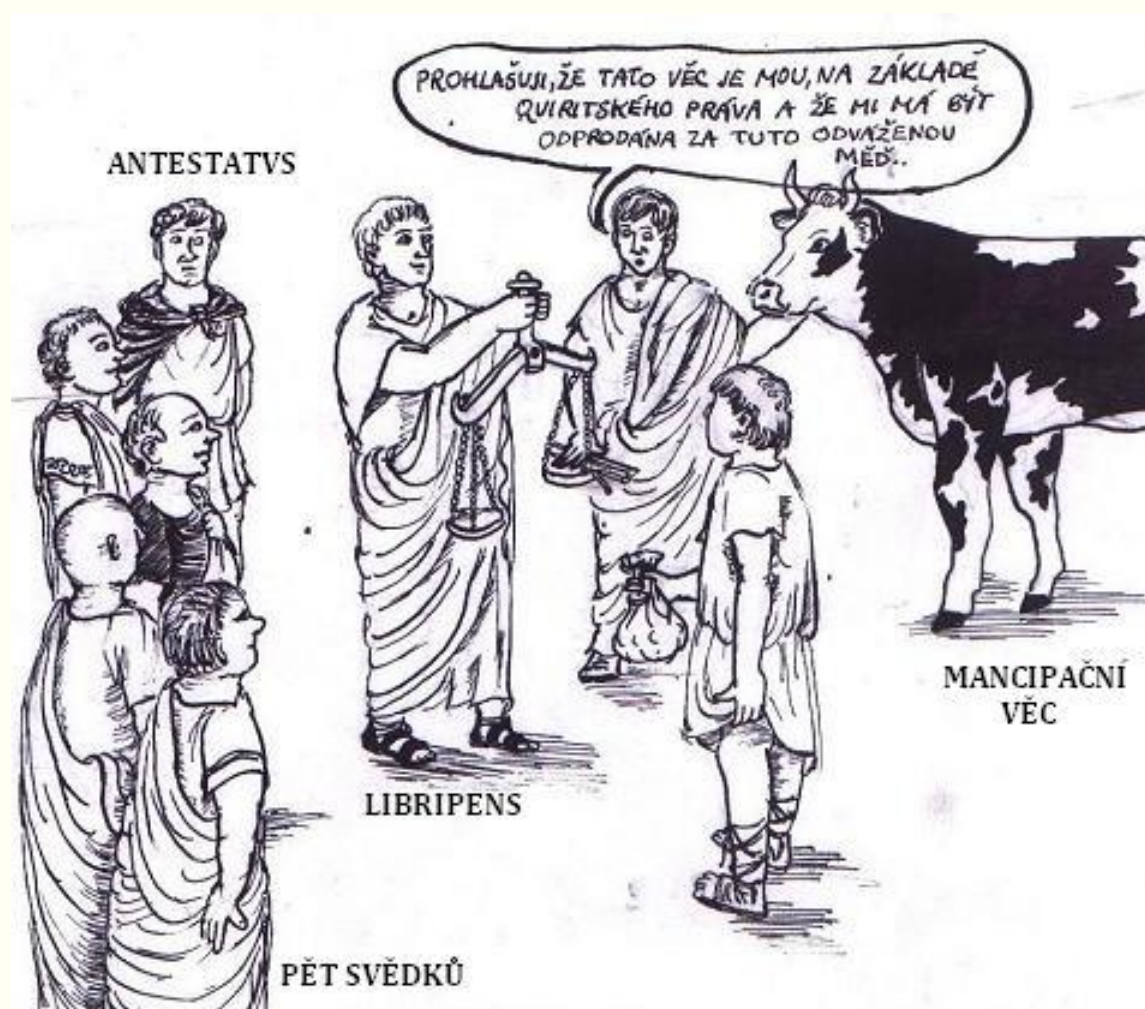
- 5. Plody:
- 2 časové momenty:
- A) separácia – vlastníctvo v tomto momente nadobúda vlastník, dobromyseľný držiteľ a dedičný nájomca
- B) percepcia – uzusfruktuár (oprávnený zo služobnosti užívacieho a požívacieho práva) a nájomca (árendátor)

Originárne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

- Vydržanie (usucapio)
- Nutné kumulatívne splnenie týchto podmienok:
 - 1) civilná a bezvadná držba
 - 2) uplynutie doby (hnutelné veci 1 rok, nehnuteľné veci 2 roky)
 - 3) právny dôvod vydržania (putatívny titul)
 - 4) dobromyseľnosť nadobúdateľa (stačila na začiatku vydržania)
 - 5) spôsobilá vec (nie res extra commercium, ukradnutá vec)

Derivatívne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

- 1. mancipácia

Derivatívne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

- 2. in iure cessio
- Gai. 2.24: Iniurecesia sa uskutočňuje takto: pred magistrátom rímskeho národa, napríklad pred prétorom, uchopí vec ten, komu sa vec iniurecesiou postupuje, a povie toto: „Ja vyhlasujem, že podľa kviritského práva je tento človek (otrok) môj!“ Na to, po tom čo tento vindikoval, opýta sa prétor toho, kto postupuje, či proti vindikácii niečo namieta. Vtedy, ak odpovie, že nie alebo mlčí, pririekne (prétor) tú vec tomu, kto vindikoval.
- In iure cessio je teda fiktívny spor cez legis actio sacramento in rem, resp. rei vindicatio

Derivatívne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva

- 3. traditio ex iusta causa (odovzdanie na základe špecifického právneho dôvodu)
- Predpoklady:
 - 1) scudziteľ má kviritské vlastníctvo
 - 2) predmetom je nemancipačná vec
 - 3) existuje zaväzovací právny úkon (titulus)
 - 4) existuje scudzovací právny úkon (modus)
- Dvojfázovosť nadobudnutia vlastníckeho práva (napr. scudzovacia zmluva nemá translačný účinok)
- Prevažujúca mienka hovorí o kauzálnej tradícii v rímskom klasickom práve (nie abstraktnej)

Služobnosti

- Patria medzi iura in re aliena
- Zásady:
- Nikto nemôže mať služobnosť k vlastnej veci (nemini re sua servit)
- Sú nedeliteľné práva
- Sú nesamostatné práva, t.j. nemožno zriadiť služobnosť k služobnosti
- Poskytujú právne panstvo v obmedzenom rozsahu + povinnosť oprávneného správať sa šetrne
- Poskytujú možnosť trvalého a stáleho výkonu práva

Služobnosti

Základné delenie: osobné (personales) a vecné (praediales) – Marc. D. 8.1.1.

Vecné sa delia na vidiecke a mestské.

Osobné sa delia na len užívacie a užívacie ako aj požívacie.

Osobné služobnosti: široká miera používania veci, možno ich zriadiť pod podmienkou, ale majú dočasný charakter a sú nescudziteľné rovnako ako nezdediteľné

Pozemkové služobnosti: užšia miera používania veci, nemožno zriadiť pod podmienkou, ale majú trvalý charakter a sú scudziteľné ako aj zdediteľné

Pozemkové služobnosti

- Sú späté s určitým pozemkom – pozemok zaťažovaný služobnosťou je slúžiaci pozemok, pozemok v prospech ktorého je služobnosť zriadená je panujúci
- Museli byť užitočné, existovali len medzi susediacimi alebo veľmi blízkymi pozemkami aby sa služobnosť dala vykonávať a spravidla ukladali povinnému omisívne plnenie (t.j. niečo nekonať alebo niečoho sa zdržať)
- Vidiecke služobnosti: cestné práva (právo prechodu cez cudzí pozemok, právo hnať dobytok, právo jazdenia po vozovej ceste atď.), vodné práva (právo čerpať vodu, viesť vodovod, hnať dobytok k vode), právo pastvy, právo na chatu (prístrešok) pre pastiera dobytky, právo k iným činnostiam (hasenia vápna, brať drevo z lesa, ťažiť piesok, kameň, kriedu)
- Mestské služobnosti: negatívne (zákaz stavať nad určitú výšku), vzťahujúce sa k dažďovej vode (odtok zo strechy, pomocou žľabu), právo zasiahnuť do vzdušného priestoru (právo posunúť strechu či balkón), právo na imisie (vypúšťanie dymu alebo vody nad obvyklú mieru)

Pozemkové služobnosti

- Nadobudnutie – mancipácia, in iure cessio, vindikačný odkaz, adjudikáciou (určovacia žaloba pri rozdeľovaní pozemku), vydržanie
- Ochrana: actio confessoria (reivindicatio servitutes), posesorne interdikty
- Actio negatoria – actio confessoria

Osobné služobnosti

- 1.ususfructus
 - 2. usus
 - 3. habitatio (bývanie v cudzom dome)
 - 4. opera servorum vel animalium (právo využívať pracovnú silu cudzích otrokov či zvierat)
-
- Ususfructus je z osobných služobností najrozsiahlejšie právo
 - Ochrana: vindicatio ususfructus, resp. actio confessoria
 - Vlastník voči ususfruktuárovi: actio negatoria

Záložné právo

- Garančné právo – slúži na zaistenie pohľadávky so záväzkovoprávného vzťahu
- Znaký:
 - 1. vecné právo k cudzej veci
 - 2. obmedzené len na uspokojenie pohľadávky veriteľa
 - 3. zlepšenie právneho postavenia veriteľ
 - 4. akcesorická povaha (nemôže existovať samostatne bez pohľadávky)
 - 5. nedeliteľné právo
- Funkcie: donucovacia a subsidiárne uhradzovacia

Formy záložného práva

- 1. fiducia – prechádza kvirtské vlastnícke právo na záložného veriteľa
- Ak dlžník splní dlh, má veriteľ obligačnú povinnosť vrátiť vec na základe osobitnej dohody (*pactum fiduciae*), cez remancipáciu ak nie, na základe osobitného dohovoru môže veriteľ si vec ponechať alebo ju predať
- Ochrana: *actio fiduciae directa a contraria*
- 2. *pignus* – neprechádza na záložného veriteľa kviritské vlastníctvo, ale len detencia
- 3. *hypotheca* – neprechádza ani detencia na záložného veriteľa